

OKUMANYA KATONDA I

Okumanya Katonda: Ekitundu I

Eby'okuwandiika —

EKIBIINA 1:

- I. Enyanjula ey'okumanya Katonda.
- II. Enjigiriza y'okumanya Katonda:
  - A. Omugaso gw'okumanya Katonda.
  - B. Katonda amanyibwa atya?

EKIBIINA 2:

- II. Enyigiriza y'okumanya Katonda:
  - B. Katonda amanyibwa atya? (okwongerako).

EKIBIINA 3:

- III. Ebintu bina mu kumanya Katonda:
  - A. Enyanjula.
  - B. Okutegeera embeera.
  - C. Okunyonyola.

EKIBIINA 4:

- III. Ebintu bina mu kumanya Katonda:
  - C. Okunyonyola. (okwongerako.)
  - D. Ebikolwa.

EKIBIINA 5:

- III. Ebintu bina mu kumanya Katonda:
  - E. Endowooza.
  - Ekigezo.

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

Okumanya Katonda I: Ekigezo

Obubonero 20 Bwoyinza Okufuna mu Bibuuzo Bino

- 1) Nyonyola ebizibu bibiri ebikulu ebiri mu kumanya Katonda (Emp. 6, 7).
- 2) Ng'okozesa ekyawandiikibwa, yimusa ekirowoozo ekibuuza okubikulirwa okwa wamu (Emp. 10, 11).
- 3) Nyonyola engeri enkola y'okujjukira n'okwerabira bwe bikolera awamu mu kumanya Katonda (Emp. 30, 31).
- 4) Kozesa 1Yok 4 okunyonyola enkola y'okumanya Katonda mwebyo ebimuvaamu (Emp. 33-35).
- 5) Wandika "P's"(zino za boogezi ba luzungu)satu ezitegeeza ebiseera byaffe byetumala ne Katonda era mu bufunze onyonyole buli emu (Emp. 40, 41).
- 6) Yogera ku ndowooza y'endabika y'omunda (Emp. 46, 47).

Obubonero 10 Bwoyinza Okufuna mu Bibuuzo Bino

- 1) Kozesa ebyawandiikibwa bibiri okulaga omugaso gw'okumanya Katonda (Emp. 4, 5).
- 2) Kozesa Abaefeso okuwandiika ebintu bisatu ebiraga ekyama kya Katonda (olup. 5).
- 3) Kozesa ebyawandiikibwa bibiri okulaga nti Katonda yalina okutwemanyisa (olup. 8).
- 4) Nyonyola ekigambo "okubikulirwa" (olup. 9).
- 5) Mu nsonga biri oba satu, nyonyola ekirowoozo ky'okubikulirwa okweyongera okukula (olup. 13).
- 6) Wandika okubikulirwa okw'enjawulo mu ngeri satu ezenkana (Emp. 15-17).
- 7) Okubikulirwa okweyongerako kyeki (Emp. 18, 19)?
- 8) Lodayo amanya abiri ga "Yakuwa" amanya ga Katonda oganyonyole era otegeeze amakulu gaago (tewali kyawandikibwa kijuliza kyetaagisa; olup. 28).
- 9) Wandika ebikolwa bisaatu ebibi ebiziyiza okumanya Katonda (Emp. 36, 37).
- 10) Juliza ekyawandiikibwa kimu okunyonyola engeri obuwulize gye bukolaganamu mu kumanya Katonda (olup. 39).
- 11) Mu bufunze nyonyola engeri enono esangibwa mu Yok 3:30 gye kwatagana ku kumanya Katonda (olup. 44).
- 12) Lwaki okwenenya kye kirina okuba engeri y'omuntu ayagala okumanya Katonda (olup. 46)?

OKUMANYA KATONDA I

I. Enyanjula y'okumanya Katonda.

Eby'okuwandiika —

A. Omugaso gw'okumanya Katonda.

1. Omulamwa gw'okumanya Katonda gwe mulamwa ogusinga okuba omukulu mu by'okuyiga ku Bukristaayo.
2. Omulamwa gw'okumanya Katonda gukuwa okutegeera ku ki ekireeta obulokozi era kiki ekiva mu bulokozi.
3. Obulamu obutagwaawo kwe kumanya Katonda (Laba Yok 17:3).

Eky'okubaganyako ebirowoozo

Bi Yok 17:3 ateggeeza ki?

B. Ebiri mu ssomo lino.

1. Essomo lino kyekitundu ekisooka ku bitundu ebibiri.
  - a. Essomo lino litunulira ku njigiriza n'okuyiga ku kumanya Katonda.
  - b. Okumanya Katonda II kitunulira ku kuteeka mu nkola eky'okumanya Katonda.
2. Essomo lino ligabanyizibwamu ebitundu bibiri.
  - a. Enjigiriza ey'okumanya Katonda.
    - 1) Ekitundu kino ku ssomo lino kitunulira ekibuuzo engeri omuntu gy'atandikamu okumanya Katonda.
    - 2) Ebiri mu kitundu ky'essomo lino bikozezebwa n'olukusa era byesigamye ku kuyigiriza kwa Dr. J.R. Williams, Kakensa mu By'enjigiriza ya Katonda mu Regent University.¹

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

b. Enjigiriza y'okumanya Katonda.

- 1) Ekitundu kye ssomo lino kiteekawo enkola y'okutegeera engeri Abakristaayo gyebakula mu kumanya Katonda.
- 2) Ekitundu kino eky'essomo lino kiyitibwa "Ebintu bina ku luguudo (oba akakubo) ku kumanya Katonda

II. Enjigiriza ey'okumanya Katonda.

A. Omugaso gw'okumanya Katonda.

1. Mu ndabika y'obuntu.

- a. Ebyafaayo bitulaga nti omuntu bulijjo abaddenga yebuuza ekibuuzo engeri y'okumanyamu Katonda.
- b. Newankubadde nga okunoonya eky'okuddamu ekibuuzo kino nga kize okuyita mu diini oba obufirosofo, amazima gasigala nti omuntu bulijjo yebuuza ekibuuzo engeri y'okumanya Katonda nga eky'omugaso ekikulu ekisokera ddala mu ye.
- c. Kino tekyewalibwa, waliwo ekintu mu muntu ekiyaayaanira okumanya kw'obwakatonda kuno.

Eky'okubaganyako ebirowoozo

Oyinja okulowooza ku makubo omuntu (Omukristaayo natali Mukristaayo) g'anoonya okumanya okuyita mu mikolo gy'eddiini, eby'obufirosofo ne sayansi?

OKUMANYA KATONDA I

2. Mu byawandiikibwa.

Eby'okuwandiika —

a. Omugaso nga bwekilabiddwa mu ndowooza y'omuntu.

1) Lowooza okukaaba kwa Yobu (Yob 23:3).

2) Lowooza omutima gwa Firipo mu kusaba kwe (Yok 14:8).

b. Omugaso nga bwekilabiddwa mu ndowooza y'obwakatonda.

1) Katonda ayogera ki ku mugaso gw'okumanya Katonda (Laba Yer 9:23, 24)?

2) Katonda kyayaayaanira kiki era ekirubirirwa kye kiki (laba Is 11:9 ne Yer 31:34)?

3) Katonda ki ky'ayagala mu bantu Be okusinga ebirala (Laba Kos 6:6 ne Mat 23:23)?

c. Akabi akava mu butamanya Katonda. (Goberera ebirowoozo bwebiddingana mu Is 1:2-7 ne Kos 4:1-6).

B. Katonda amanyibwa atya?

1. Ekyaama kya Katonda.

a. Okusooka, tulina okutegeera era n'okukkiriza nti Katonda toyinza kumumanya mu ngeri y'emu nga ebintu ebirala oba engeri abantu gyebamanyibwamu (laba 1 Basek 8:12).

b. Ebikolwa bya Katonda bulijjo bibaamu enkola ey'ekyaama.

1) Mulimu "ekyaama ky'okwagala kwe" (Bef 1:9).

2) Mulimu "ekyaama kya Kristo" (Bef 3:4).

3) Mulimu "ekyama ky'Enjiri" (Bef 6:19).

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

c. Waliwo ebizibu bibiri ebyeyongera ku "ndabika y'ekyaama ky'okumanya Katonda.

1) Katonda tategerekeka naye omuntu ategerekeka.

a) Omuntu ku bubwe tayinza kutuuka ku bitegerekeka na bitategerekeka, tasobola kumanya Katonda (Laba Yob 11:7 ne 37:23).

b) Amazima gano googeddwa bulungi mu Is 55:8, 9.

c) Lowooza era, obuwagizi bw'amazima gano mu 1 Kol 1:21.

2) Katonda mutukuvu, omuntu ye mwonoonyi.

a) Ebibi by'omuntu bimugaana okumanya Katonda. Mu kutegeera okulala, ekizibu kino kisinga nyo obuzibu okusinga ekizibu ekyasoose.

b) Yiga eky'okuyiga mu Is 8:17.

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Kozesa ekifananyi ekiddako okunyonyola ekizibu kya Katonda Omutukuvu ng'akolagana n'omuntu omwononyi.

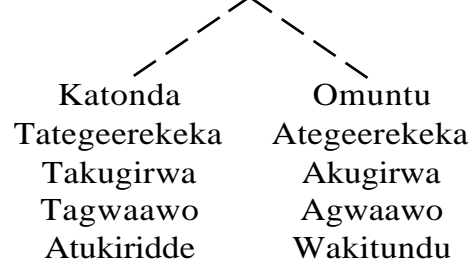
OBULONGOOFU BULABA OBULONGOOFU (Mat 5:8)	OBUTALI BULONGOOFU BULABA BUTALI BULONGOOFU (Nge 17:4)
<u>OBULONGOOFU TEBUYINZA</u> <u>KULABA BUTALI</u> <u>BULONGOOFU (Kaab 1:13)</u>	<u>OBUTALI BULONGOOFU TEBUYINZA</u> <u>KULABA BULONGOOFU (Nge 17:20)</u>

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Kozesa ekifananyi ekiddako okubaganya ebirowoozo ku ngeri Katonda gyawangulamu ebizibu omuntu byasanga mu kunoonyereza kwe okumanya Katonda.

OKUMANYA KATONDA I

Ekyaama kiriwo okwawula wakati wa Katonda n'omuntu

1 Kol 13:10

Ebituukirivu bwebijja eby'ekitundu nga bivaawo

Lwaki 1 Kol 13:10 ntuufu?

Kubanga enkola y'okumanya Katonda y'enkola y'okukyuusibwa okufanana Yesu. Enkola ebaawo okuyita mu kubikulirwa oba okulaba Yesu (Yiga 2 Kol 3:18). N'olwekyo 1 Kol 13:12 agatta endowooza y'okulaba amaaso ku maaso n'endowooza y'okumanya okujjuvu. Omuntu tayinza kumanya Katonda. Katonda alina okwemanyisa. Kino akikola okuyita mu kubikulirwa.

1 Kol 15:51

Kyaama naye tulikyuusibwa

Tekizikirira/Tekifa oluny. 53   Kizikirira/Kifa

Okufa Kumiriddwa oluny. 54   Okufa Kulabika

Okuluma Kw'okufa Kuzikiridde oluny. 55   Okuluma Kw'okufa (kibi) Kulabika

Amaanyi G'ekibi Gazikiridde oluny. 56   Amaanyi G'ekibi (Mateeka) Galabika

Tewali kwawukana ku Katonda (Bar 6:23) Okuva ku Katonda

Buli kimu kyagala okumanya Katonda obulungi. Ekizibu kye ky'okudda eri ekisalibwaawo. Mu nkomerero tugenda kukyuusibwa okumanya Katonda mu bujjuvu. Kaakati tuli mukukyuusibwa era Katonda tumumanyi ko bitundu okuyita mu kubikulirwa tusobola okumanya Katonda kati. Nga tulaba Katonda tulina obulamu obutagwaawo kati (yitamu mu Yok 17:3).

Eby'okuwandiika

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

d. Katonda yatuwa obulokozi obutusobozesa okumumanya.

- 1) Katonda tuyinza kumumanya tutya nga ojjeeko ebiziya ebiriwo?
- 2) Tetuyinza, kulwaffe, kumanya Katonda. Katonda alina okutwemanyisa.
  - a) Atulonda. Si ffe tumulonda (Yok 15:16).
  - b) Atunoonya. Tetumunoonya (Luk 15:4).
  - c) Atuwalula. Fe tetujja gyali (Yok 6:44).
- d) Kwagala kwe. Si kwagala kwaffe (Yok 1:13).
- 3) Amazima gonna mazibu eri omuntu okugakiriza. Kitegeeza nti Yesu lyali jinja eryesitalwako abantu bonna. Okuyita mu ye yekka omuntu asobola okumanya Katonda. Katonda y'ensibuko ya buli kirungi kyonna (Yak 1:17). Ye Alfa ne Omega, okusooka era enkomerero, (Kub 1:8).
- 4) Era n'obusobozi bw'okumumanya butandika naye. Katonda awa okumumanya kubanga y'alina okuleeta okwemanyisa. Tewali iwo ngeri ndala yonna omuntu ategerekeka era omwononyi gyayinza okumumanya. Katonda yalina okuwa omuntu okubikulirwa.
- 5) Okubikulirwa kwokka okwa Katonda ye Yesu Kristo. Kristo amalawo ebizibu ebiziya omuntu okumanya Katonda.

Ekizibu ky'omuntu: Katonda tategerekeka naye omuntu ategerekeka.

Eky'okuddamu mu Kristo: Yesu yafuuka ategerekeka.

Okuyita mu kugatta omuntu ne Katonda mu Kristo Katonda amanyibwa era yeraga eri abantu (Yok 14:7). Katonda yebikulira mu Kristo mu ngeri omuntu gyategeera (Baf 2:7).

OKUMANYA KATONDA I

Ekizibu ky'omuntu: Katonda mutukuvu omuntu ye mwonoonyi.

Eky'okuddamu mu Kristo: Yesu yafuuka ekibi.

Okuyita mu kuyiwa omusaayi Katonda amanyibwa era yeraga abantu (2 Kol 5:21). Katonda yebikulira mu Kristo mu ngeri omuntu gyatayinza kutegeera nakufananya (Beb 4:15, 16).

Eby'okuwandiika —

2. Katonda amanyibwa na kubikulirwa.

a. Enyanjula y'okubikulirwa.

- 1) “Okubikulirwa” kitegeeza okujjawo ekibikka.
- 2) Mu luyonani, Ekigambo “apokalupsis” (ekitegeeza obutabikula).
- 3) Obutabikula oba okubikula kukolebwa Katonda yenyini. Y'engeri Katonda gyeyebikulamu okweraga (laba Mat 16:17, Yok 1:13 ne Yok 6:44).
- 4) Ekyama n'okubikulirwa mubutonde bigendera wamu.
  - a) Lowooza Dan 2:19; Bef 3:3; ne Bak 1:26.
  - b) Lowooza engeri Mak 4:11, 12 gyalagamu obusobozi bw'omuntu ng'agezaako okumanya ebyaama bya Katonda awatali kubikulirwa.

b. Ebirabwako.

- 1) Enkola yebirabwako.
  - a) Ebirabikako bya Katonda bibikulirwa okuyita mu ggulu ne kungsi.
    - (1) Eggulu, enjuba, omwezi, emunyenye n'ebirala.
    - (2) Ensi, enyanja ensozi, ebibira, amakungula n'ebirala.

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Kozesa ebyawandiikibwa ebiddako okulowooza engeri Katonda gye yebikulamu okuyita mu bitonde bye:

Zab 19:1, 2; Bar 1:20; ne Bik 14:17.

b) Omuntu afuna era nalaga ebirabikako.

(1) Omuntu yakolebwa mu kifananyi kya Katonda (Lub 1:26), n'olwekyo kifananyi kya Katonda.

(2) Omuntu ategeera. Alina okutegeera okw'ekibi n'ekirungi (Bar 2:15). Yaweebwa obuyinza ku bitonde byonna. Alina okwesalirawo.

c) Ebyafaayo biraga ebilabwako.

(1) Ebyafaayo mazima ag'olugero lwe, olugero lwa Katonda. N'olwekyo Katonda alwebikuliramu.

(2) Eky'okulabirako, obwenkanya bwa Katonda bubikulirwa mu kusituka n'okugwa kwa mawanga.

2) Ebiri mu byetulabako.

a) Amanyi ga Katonda agatagwaawo n'obuyinza bw'obwakatonda (Bar 1:20).

b) Okusaasira kwa Katonda n'okufaayo kwe eri abantu (Zab 145:15, 16 ne Mat 5:45).

c) Obutuukirivu bwa Katonda (Nge 14:34 ne Bar 1:32).

3) Okwebuza kubirabwaako.

a) Yiga Bar 1:18-32 okulaba obunafu ku birabikako olw'ekibi kye, omuntu agaana ebirabika byonna.

(1) Omuntu aziyiza amazima, wadde nga Katonda yabilabisa (Enyiriri. 18, 19).

(2) Omuntu tassaamu muntu kitiibwa era talaga kusiima eri Katonda (Olunyiriri. 21).

OKUMANYA KATONDA I

(3) N'olwekyo endowooza y'omuntu teyinza kumanya Katonda. Ebirabikako ebyo tebimala. Omuntu yetaagayo ekirala.

Eby'okuwandiika —

(4) Akabenje akali mu nkola eno yonna kaleetebwa olw'okwegomba kw'omuntu okuba nga ayonoona. N'olwekyo, awaanyisa amazima ga Katonda okuba obulimba (oluny. 25). Ng'olwo tekikyasoboka omuntu okumanya Katonda (olunyiriri. 28).

(5) Kisaana okujjukirwa nti omuntu talina kya kwewolereza (Bar 1:20). Omusango gumusinga ku lulwe.

b) Ensobi eri mu butonde ku bikwata ku Katonda.

(1) Obutonde bugamba nti omuntu asobola okumanya Katonda okuyita mu byalabako.

(2) Newankubadde nga waliwo ebirabwaako, obubi bw'omuntu bumuziyiza okumanya Katonda okuyita mu byo.

(3) Singa omuntu teyali mwononyi, olwo yandisobodde okumanya Katonda okuyita mu butonde.

Bino bya muwandiisi:

Kisanyusa okulowooza ku lulimi oluwa eby'okulabirako ebikozesebwa mu Zabbuli (eky'okulabirako: 65:12, 13; 66:1-4; 96:12, 13; 97:1, 6) n'ebitundu ebirala ebya Baibuli. Oba olyawo Adamu bweyatambulanga ku nsi nga tanayonona (ne mu ggulu epya ne nsi empya) ebitonde bya Katonda byogera obukulu bwa Katonda mu ngeri eyasobozesa Adamu okumanya Katonda (lowooza Zab 19:1, 2).

Kisanyusa era okutegeera nti okumanya Katonda okuyita mu kulabikirwa kutusobozesa okutegeera ebisingawo ku ebyo ebirabikako(okubikulirwa okwa wamu).

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

c. Okulabikirwa

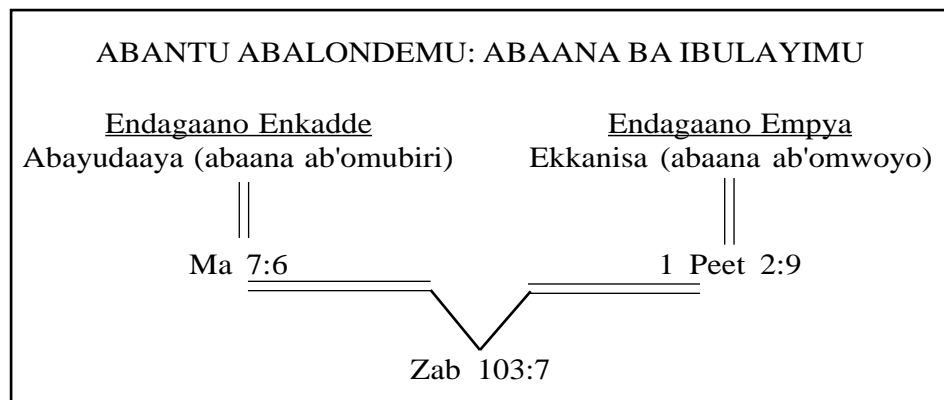
1) Eneyisa y'okulabikirwa.

a) Okulabikirwa kwa balondemu.

(1) Katonda yebikulira abantu ab'enjawulo "Abantu ba Katonda" bano batwaliramu abaana ba lbulayimu ab'omubiri ne ab'omwoyo (Bag 3:7).

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Kozesa ekifananyi ekiddako okunyonyola okulabikirwa eri abalondemu.

(2) Lwaki okulabikirwa kwa balondemu?

- (a) Kubanga Katonda yalondawo "ekibya ekironde" ekitegeeza nti Katonda akolera mu bibya bye byalondawo okumumanyisa eri abantu bonna.
- (b) Okulabikirwa kuweebwa abamu, si kuleka balala, naye okugattamu abalala. Katonda yemanyisa okuyita mu bantu abalondemu.

OKUMANYA KATONDA I

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Eby'okuwandiika —

Kozesa ekifananyi ekiddako okwogera ku kulabikirwa.

Lub 12: 1-3

Oweereddwa omukisa (**NAAKULABIKIRANGA**)

LWAKI?

N'abalala baweebwe omukisa (**NSOBOLE OKUKWEBIKULIRAMU**)

b) Okulabikirwa tekukoma (kweyongera bweyongezi).

- (1) Okuva mu Lubereberye okutuuka mu Kubikulirwa okulabikirwa kweyongera.
- (2) Okweyongera kw'okulabikirwa tekuva mu mazima kudde mu bulimba.
- (3) Kuva mu kulabikirwa okutono okutuuka mu kulabikirwa okunene.
  - (a) N'olwekyo, eteeka telizikiribwa oba telikyusidwa. Lituukiriziddwa.
  - (b) Katonda takyuuka. Obusobozi bwaffe obw'okumutegeera bukyuuka. Eteeka telikyuuka obusobozi bwaffe okukola eteeka bukyuuka.

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Kozesa ebyogeddwa okwogera ku nkula y'okulabikirwa eyeyongera mu maaso nga bwebikuliddwa mu Ndagaano Enkadde n'Empya.

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

c) Okulabikirwa kulokola.

(1) Okubikulirwa okulabwaako kulaga Katondanga mutonzi ate nga mulamuzi. Tabikuliddwa nga Mununuzi. N'olwekyo byetulabako tebiriimu maanyi galokola.

(2) Okulabikirwa kubikula Katonda nga Omununuzi.

(a) Mu Ndagaano Enkadde okuyita mu sadaaka ez'okutangirirwa, okuva, n'ebilala. (Ibaba Kuv 20:2 ne Is 43:3).

(b) Mu Ndagaano Empya, kuyita mu Yesu Kristo.

Ekyokubaganyako Ebirowoozo

Yogera ku ngeri gyewandizeemu omuntu agamba nti Bakristaayo lwakubanga bakkiriza nti Katonda yatonda ensi era nti ye mulamuzi w'abantu bonna.

d) Okulabikirwa kwa mu bigambo.

(1) Byetulabako tebiri mu bigambo (Zab 19:3).

(2) Okulabikirwa kwa mu bigambo. Okulabwako kufuuka kwa njawulo era nga kunyonyolwa. Ekitategeerereka kifuuka ekitegeerekeka. Ekitawulikika kifuuka ekiwulikika.

(3) Okulabikirwa kuwulirwa mu kigambo kya Katonda.

(a) Mu byawandiikibwa by'Endagaano Enkadde.

(b) Mu byawandiikibwa by'Endagaano Empya ne mu Yesu Kristo.

(4) Okulabikirwa kuwulirwa mw'abo abakwaata ekigambo.

(a) Mu banabbi b'Endagaano Enkadde.

(b) Mu Mulokozi w'Endagaano Empya, Abatume n'Ekkansa.

OKUMANYA KATONDA I

e) Okulabikirwa kuba kwa muntu.

Eby'okuwandiika —

(1) Mu Ndagaano Enkadde.

(a) Katonda awa Musa erinnya lye (Kuv 3:1-14).

(b) Katonda ayogera ne Musa nga bwoyogera ne mukwano gwo (Kuv 33:11).

(c) Katonda alabikira Samwiri (1 Sam 3:21).

(2) Mu Ndagaano Empya.

(a) Yesu Kristo ye yakomekkereza okulabikirwa kw'omuntu.

(b) Katonda nafuuka omubiri (Yok 1:14).

(c) Omuntu alaba Katonda (Yok 14:9).

(3) Ekisokera ddala, okulabikirwa kulina kuba eri muntu, kubanga:

(a) Okulabikirwa kuli eri muntu (omuntu).

(b) Kuva eri muntu (Katonda).

Ekyokubaganyako Ebirowoozo

Kozesa ebyogeddwa okusitula ebyokwogera ku kubikulirwa Katonda awulikika ne mu buntu.

2) Engeri y'okulabikirwa.

a) Okulabikirwa kuno kwalabika nyo mu banabbi b'Endagaano Enkadde.

(1) Nabbi yabanga mu kifo eky'enjawulo. Lowooza Amosi 3:7 mu ngeri nti banabbi beebabeeranga n'okulabikirwa okwo.

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

(2) Nabbi yalinga wa mugaso.

(a) Nabbi yakozesebwa okuteeka ebyafaayo mu ndowooza ya Katonda. Ebyafaayo banabbi babivuunulanga bibikuliddwa olw'ekigendererwa kya Katonda.

(b) Nabbi yategezanga okulabikirwa Katonda mu ngeri nyingi ne mu bintu bingi eby'enjawulo (enfumo, amateeka, ebyafaayo, engero).

(3) Ekigendererwa kya nabbi kyali kya kweteekerateekera okubikkula Yesu Kristo mu bukulu bwe (Yok 5:39).

b) Okulabikirwa kubikulirwa mu Yesu Kristo.

(1) Okubikulirwa kwonna kuyita mu Yesu Kristo (lowooza Beb 1:1, 2).

(2) Okubikulirwa okuyita mu Yesu kwali kukulu nyo okusinga okubikulirwa kwa banabbi bonna.

(a) Nabbi yayogeranga bwati nti "Bwati bwayogera Mukama," Naye Yesu nagamba, "Mbagamba" (lowooza Mat. 12:22-24, 28, ne Yok 7:46).

(b) Kyali kya buntu n'obuyinza obusembayo. Nabbi yagambibwanga naye Yesu yayogera kye yayigirizibwa ne kyeyalaba (Yok 8:28, 38).

(c) Kyaatukirira Nabbi yagambanga nti ekkubo ndimanyi, naye Yesu nagamba nti ye lye kkubo (lowooza Yok 14:6).

OKUMANYA KATONDA I

c) Okulabikirwa kwabikulirwa mu batume b'Endagaano Empya.

(1) Kubanga Enjiri erimu okuzalibwa, okufa, okuzuukira, okulinya mu ggulu, n'okudda kwa Yesu okw'okubiri, abatume baayagala okumanya amakulu g'ebigenda okubaawo.

(2) Abatume era bakozezebwa okunyonyola ebintu ebimu nga okufukibwa kw'Omwoyo Omutukuvu, n'okumanya eby'Ekkansa, n'okusembezebwa kwa bamawanga (laba Bef 3:4-6).

Eby'okuwandiika —

Ekyokubaganyako Ebirowoozo

Kozesa ebyogedwa okwongerera okwogera ku nkola z'okulabikirwa ez'enjawulo.

3) Ebiri mu kulabikirwa.

a) Ekisooka, Katonda yenyini y'alimu. Okusinga ekintu ekirala kyonna, okulabikirwa kubikula Katonda (laba Lub 17:1; 35:7; ne Kuv 3:6, 14).

(1) Kino tekitegeeza nti tewakyaali kyaama kirala kyonna. Wadde waliwo okulabikirwa naye era ekyaama kisigalawo (Kuv 33:20).

(2) Newankubadde nga tuli ku ntiko y'okulabikirwa mu Yesu ekyaama kisigala weekiri (laba Mat 17:2, 6).

(3) Ekirimu, ekiteekeddwaako ennyo essira ye Yesu Kristo (Bag 1:16; Bik 9:3,5).

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

b) Eky'okubiri ekiri mu kulabikirwa ge mazima g'obwakatonda.

(1) Okubikulirwa kwa makulu si kyaama ekitakola (laba 1 Sam 3:21 ne Is 22:14).

(2) Obutuukirivu bwa Katonda bubikulirwa mu teeka ly'amazima g'obwakatonda.

(3) Enkomerero y'okubikula amazima g'obwakatonda ye Njiri (Bag 1:12 ne Yok 14:6).

c) Eky'okusatu, ekiri mu kulabikirwa kwe kutegeeza ekigendererwa kya Katonda ekikulu (laba Bef 1:9, 10).

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Ekigendererwa kya Katonda ekikulu ki?

d. Okulabikirwa okwongerwako (ekitekebwamu).

1) Okulabikiriwa okwongerwako kyeki?

a) Okulabikiriwa okwongerwako kwe kulabikirwa okuyinza okwongera okunyonyola n'okubikulira ddala okulabikirwa okuliwo.

b) Okulabikirwa kuno buli kaseera kwongerwako era kudirira okulabikirwa kw'eb yawandiikibwa. Bwekityo, okulabikirwa kuno kulina okukkiriziganya n'okulabikirwa okwasooka. Kuteekwa okukwatagana nakwo.

c) Okubikulirwa kuno okwongerwako kulimu ebintu nga okutegeera mu kuyiga Baibulli, obunabbi ebigambo by'amagezi magezi, n'ebirala.

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

- 2) Okubikulirwa okwongerwako kwaaki?
  - a) Kuliwo okuwa Omukristaayo omukkiriza okutegeera Yesu obulungi (Bef 1:17).
  - b) Kuliwo kuzimba mbeera za Bakristaayo (1 Kol 14:26).
  - c) Era lowooza obunabbi gyebukolaganamu n'okubikulirwa okwongerwako (1 Kol 12:10).
- 3) Okutegeera obulungi okubikulirwa okwongerwako.
  - a) Okubikulirwa okwongerwako tekitegeeza kubikulirwa kweyongerako mu ngeri ya "kubikulirwa kupya."
  - b) Amazima ga Katonda googeddwa gonna mu kigambo kye.
  - c) Si mazima mapya. Wabula kusiima okugenda ewala n'okutegeera ekyo ekyamala edda okubikulirwa.
  - d) Mu kiseera kyekimu, tulina okukkiriza okubeerawo n'omugaso gw'okubikulirwa okwongerwako.
  - e) Tulina okutegeereraddala obulungi engeri yaffe ku kubikulirwa okwo okwongerwako.
  - (1) Tetulina kugwa mu kiti kya kuteebereza nga tukozesa okubikulirwa kuno okwongerwako nga tufuna okumanya "okupya" okutakwatagana na byawandiikibwa. Ebyawandiikibwa byemalirira. Kyetwetaaga okumanya mu kigambo kya Katonda mwekiri.
  - (2) Tetulina kugwa mu kiti kutebeereza nti tutegeera ebyawandiikibwa ebitukuvu byonna (Baibuli) nga tulaga nti Katonda takyayogera. Entebereza eno egamba nti Katonda takyayogera na bantu be era takyabeebikulira. "Okwemalirira" kwebyawandiikibwa tekugaana Katonda kwebikula, Amakubo ge, Okulungamya kwe mu ngeri ezitali zimu (ekintu ekikkiriziganya n'ebyawandiikibwa).

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Kozesa ebyogeddwa okwongera okwogera ku kubikulirwa okwongerwako.

3. Katonda amanyibwa lwa kukkiriza.
  - a. Okukkiriza kye kikozezebwa oba ekidduka mwoyinda okuyita okumanya Katonda.
  - b. Waliwo ekyama mu kumanya Katonda kubanga kwe kumanya ebyo ebitalabika (lowooza Beb 11:1). Naye era, okubikulirwa bwe kuyita mu kikozezebwa eky'okukkiriza, kireeta oluyimba olulungi olw'okumanya Katonda.

Eky'okulabirako Ky'omuwanziisi:

Okukkiriza kwetaga mu nkola y'okumanya Katonda mu ngeri yemu nga oyo afuna ekirabo bweyetaagisa nga ekirabo tekinaba.

Okukkiriza kulinga ka omulongooti gwa telefayina(T.V). Ekifaananyi kiyinza okuwererezebwa ku mpewo, naye omulongooti bweguba tegukola, olwo telefayina yo teja kufuna bifananyi biriko. Bwekiri bwekityo ne mu kumanya Katonda.

Sa Muno Eky'okulabirako Kyo:

OKUMANYA KATONDA I

- c. Okukkiriza ky'ekyokuddamu ekiwakanyiza ddala ekyo kyetulaba mu Bar 1 nga era kwe kuddamu kw'omuntu ku birabikako.
- 1) Mu kifo ky'okuziyiza amazima, okukkiriza kutegeera amazima.
  - 2) Mukifo ky'obutasaamu kitiibwa no butasiima Katonda, okukkiriza kugulumiza era kwebaza Katonda olw'okweraga Ye yenyiri.
  - 3) Mukifo ky'okukyuusa amazima okugafuula obulimba, okukkiriza kukakasa era nekwewaayo eri ebya Katonda ebibikuliddwa.

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Yiga Beb 11:6 era okozese ekifananyi ekiddako onyonyole okumanya Katonda okuyita mu kukkiriza.

Okukkiriza = Kiriza nti wali

Osanyuse Katonda = Ajja eri Katonda = Abo abamunoonya

Wetegereze: Okukkiriza ne nkolagana ne Katonda (okumanya Katonda) bikwataganira ddala. Enkola ey'ekitundu eky'okufuna etandikibwa kukkiriza. Okukkiriza kusanyusa Katonda kubanga okukkiriza kukomekkereza mu kumanya Katonda, era okumanya Katonda kyatwagaliza n'okusingira ddala ekintu ekirala kyonna mufte.

Eby'okuwandiika —

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

III. Engeri nya mu kumanya Katonda.

A. Enyanjula: Ekitundu kino kitwanjulira ebintu bina eby'okumanya Katonda. Okumanya/Okutegeera, Ebikivaamu, Enfanana, n'Ebikolwa.

1. Amazima g'okumanya Katonda.

a. Kya mazima era kigambidwa, **Katonda tategerekeka.**

1) Katonda tategerekeka mu ngeri nti wajjanga kubaawo ebintu omuntu bwatayinza kumanya oba okutegeera ku Katonda atagwaawo (1 Basek 8:12; Is 55:8; Bar 11:33).

2) Tategerekeka mu ngeri nti ye Katonda era tayinza kumala gategerwa mungeri yemu nga ffe bwetumanyagana.

3) Tategerekeka mu ngeri nti okumanya kw'omu atategerekeka kulina kuba nga tekutegerekeka. Bwekityo tetulituuka ku nkomerero ya kumanya Katonda.

a) Dokita mu bya Katonda lumu yanyonyola amazima gano mu ngeri eno: Enkola y'okumanya Katonda eringa enkola y'okuyiga/okusoma. Mmaliriza emisomo gyange egy'obwa dokita(nze Omuwandiisi w'ekitabo kino) era ekisinga obukulu kyenjize kiri nti gyenkoma okumanya, gyenkoma okumanya nti simanyi: Y'engeri y'emu n'okumanya Katonda. Gyenkoma okumanya Katonda, gyenkoma okweyongera enyo okumanya bwesimanyi Katonda.”

b) Kino mazima genyini mungeri nti gyetukoma okusemberera Katonda, gyakoma okuba omunene. Olwokuba tewali komo lya bunene bwe, bwatyo ddala tategerekeka!

b. Mu kiseera kyekimu kyandigambidwa nti, **newakubadde tetuyinza kumanya byonna Katonda byamanyi, naye tuyinza okumumanya.**

OKUMANYA KATONDA I

c. Waliwo enjawulo nene nyo wakati wa Katonda waffe atagerageranyizika ate nga simuntu.

- 1) Katonda waffe tagerageranyizika. Song'ate w'abantu.
- 2) Katonda w'abantu. ayagala okubeera n'enkolagana n'ebitonde bye. N'olwekyo tusobola okumanya Katonda. Ddala tutekeddwa okumanya Katonda (yitamu kko mu Yer 9:23,24; Kos 6:6; Beb 11:6; Yok 17:3).
- 3) Tewali kigendererwa kisinga kumanya Katonda (Baf3:10).

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Buli muntu alina ebiruubirirwa mu bulamu. Ebimu biruubirirwa birungi. Ebimu biruubirirwa bibi. Gwe ebiruubirirwa byo by'ebiriwa? Kirubirirwa ki kwewesigamiza ebirala byonna. Kya kumanya Katonda?

2. Jukira kino ku ntandikwa y'okumanya Katonda.

a. **Okumanya** Katonda kyawukana **n'okumanyaako obumanya.**

- 1) Enjawulo eriwo yeeyo wakati w'okulokoka n'okubula. Y'enjawulo wakati w'Obukristaayo n'obunadiini (kwefuuka munadiini, naye nga enkolagana yo ne Katonda tewali).
- 2) Abakristaayo tebenyigira bwenyigizi mu diini. Twenyigira mu nkolagana ne Katonda.

b. Mubulokozi (mu Kristo Yesu), okumanya Katonda kutubikulirwa (Mat 11:27; 1 Yok 5:20). Obulokozi (obulamu obutagwaawo) kwe kumanya Katonda mu mwana we Yesu.

c. Ekkubo lyokka ery'okumanya Katonda kwe kumanya Yesu (Yok 14:6; 8:19; 2 Kol 4:6; ne 1Yok 5:20).

Eby'okuwandiika —

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

Omuwandiisi Ky'akyogerako:

Omulembe gw'ennaku zino gukyaamidde mu ndowooza y'obuntu egamba nti abantu bonna muni ebintu bibagendera bulungi. Song'ate, Ekkansa ya leerooteekwa okudda ku mazima. Ekkansa teteekeddwa kuwagulwa bikemo bya nsi okwolesa okwagala okukyaamu ookw'obuntu (enjogera egambanti - ndi bulungi, oli bulungi). Tetusobola kunyanya bunyanyi mitwe ng'abantu bagenda mu gyeena. Tetusobola kugamba “oli bulungi” ate ng'omuntu agenda mu gyeena.

Tuteekwa okunywerera ku mazima agamba nti **Yesu ly'ekkubo lyokka**. Tuteekwa okwasanguza n'obuvumu eri ensi ekyetaaga newankubadde teyagala kukiwulira.

Ekyokubaganyako Ebirowoozo

Kozesa ebyogedwa okwogera ku kumanya nga kwambalaganye n'okumumanyaako obumanya. Era yogerako oba omuntu asobola okumanya Katonda nga tawaddeyo bulamu bwe eri Yesu oba n'okumuwulirako.

3. Oluguudo (oba akakubo) k'okumanya Katonda.

- a. Oluguudo (oba akakubo) k'okumanya Katonda katandikira ku musalaba ne keyongera mu Yesu.
- b. Omwoyo Omutukuvu atutambuliza mu luguudo (akakubo) olw'okumanya Katonda. Ye mutabaganya era ye atusobozesa okubeera n'enkolagana ekula mu Katonda.

Eky'okubaganyako ebirowoozo

Lowooza 1 Kol 2:11 ne Bef 1:17 oyogere ku ngeri Omwoyo Omutukuvu gyatuyambamu okukula mu nkolagana yaffe ne Katonda.

OKUMANYA KATONDA I

- c. Nga bwetumaze okukkiriza amazima nti Katonda asobola okumanyibwa, tulina okutandika okuteekawo enkola y'ebya Katonda ku ngeri y'okweyongera okumanya Katonda. Bwekityo, tuzimbe enkolagana yaffe ne Katonda ky'ekiruubirirwa ky'okuyiga engeri enya ez'okumanya Katonda: Okumanya, Enono, Ebikolwa, n'Endowooza.

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Tutunulire ekifananyi kyaffe kino ekiddako mu ssomo lyonna erisigaddeyo. Liraga emiramwa gyebikozesebwa mu kitundu kino era n'ebirwoozo ku byogedwa. Kiraga "enkola" ekozesebwa mu nkola y'ebya Katonda. "Kale tumanye era tuwaguze okumanya Mukama (Kos 6:3)."

Okumanya:

- | 1) Amanyaga Katonda
- | 2) Amakkubo ga Katonda
- | 3) Okujjukira/okwerabira
- ↓ 4) Okuzuukira

Enono:

- | 1) Enono (za Katonda)
- | 2) Okumanya Katonda (enono z'okumanya)
- | 3) Enono (Katonda ali mufte)
- ↓ 4) Okumanya Katonda (manyaka Katonda mufte)

KRISTO MULAMU ----->----- ***KRISTO ABEERA MUFTE ***

***TuBEERA NE KRISTO----- ***KRISTO AKOLERA MUFTE

Endowooza:

- | 1) Obwetowaze
- | 2) Okutya Katonda
- | 3) Okubonabona
- ↓ 4) Okwenenya
- 5) Okulowooza obulamu obutagwaawo

Ebikolwa:

- | 1) Okunoonya
- | 2) Okulemesa
- | 3) Obuwulize
- ↓ 4) Emirimu

Endowooza zino zikiikirira entiko y'okumanya Katonda. Enkola esembayo erimu okufanana, n'obutafanana (Bar 8:29, 12:2)

Enkolagana Y'omukwano

Ekyama   L watu
Bik 2:42

Okuyitamu

ENDOWOOZA
Okumanya
Enono
Ebirowooza
ENDOWOOZA
ENDOWOOZA

Eby'okuwandiika —

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

B. Okumanya.

1. Amannya ga Katonda.

a. Tuteekeddwa okumanya enfanana ya Katonda enetusobozesa okumumanya okusingawo. Okumanya amannya ga Katonda kija kutusobozesa okumumanya ekisingawo kubanga amannya ge ganyonyola ki kyali. Amannya ga Katonda ga mugaso nyo.

1) Mu Kuv 20:7, tulabuddwa obutalayira mu linnya lya Katonda.

2) Mu Mat 6:9, tuyigiriziddwa okusaba, nti **erinnyalyo** litukuzibwe.

3) Mu Zab 69:36, twayitibwa okwagala **erinnya** lye.

4) Mu 2 Bas 1:12, twayitibwa okuwa **erinnya** lye ekitiibwa.

5) Mu Zab 18:49, twayitibwa okumutendereza.

6) Mu Bik 2:21, Twayitibwa okukowoola **erinnya** lye.

7) Mu Beb 13:15, twayitibwa okwebaza **erinnya** lye.

8) Mu 1 Yok 3:23, twayitibwa okukkiriza **erinnya** lye.

b. Twetaaga okuba n'obumanyirivu mu kumanya amannya ga Katonda.

1) Jukira, mu buwangwa bwa Bayudaaya erinnya lyali nga lya makulu nyo. Lyakiikiriranga omuntu alirina. Nerikiikirira n'empisa ze.

2) Katonda akozesa amannya ge okutwebikulira ffe. Amakulu g'erinnya ge gatusobozesa okwongera okumumanya. Okusinga enyo, kiraga mu bulamu bwaffe obwetaavu bwa Katonda n'okumusamu ekitiibwa olw'ekintu erinnya eryo kye likiikirira.

3) Nolwekyo, nga bwetugamba “El Shaddai” tujjukira Ibulayimu (Lub 17:1), Eyali akadiye enyo nga takyasobola kuzaala mwana. Tukitegeera nti amaanyi ga Katonda gatuukirira mu bunafu.

OKUMANYA KATONDA I

- a) Okutuusa nga tutegeedde ku maanyi ago mu bulamu bwaffe olwo tutandika okukula nga tusembererera Katonda. Nga tufunye okumanya (nga kyolekanye n'okumanyaako obumanya) amannya ga Katonda, tujja kumumanyira ddala mu bujjuvu.
- b) Tulaba mu Mat 18:20 nti ababiri oba basatu kuffe ng'abakunganye mu linnya lye, abeera wo okubatabaganya.

Eby'okuwandiika —

Ekyokubaganyako Ebirowoozo

Yogera ku byogedwa mu Baibuli ku neeyisa y'omuntu nga ekolera wamu oba nga ekwata ku mannya ge.

Ebirowoozo By'omuwandiisi:

Kozesa ebitabo ebikozesebwa okujuliza, okuzuula amannya ga Yesu ag'enjawulo mu Baibuli. Waliwo amannya nga 52 ag'enjawulo (ekyokulabirako, **Mukama ow'Emirembe** era **Omusumba Omulungi**).

Fumitiriza ku linnya limu buli wiiki okumala omwaka. Okuyita mu wiiki twaala ekiseera mu kiseera kyo eky'okusaba okufumitiriza ku makulu g'erinnya.

Ku nkomerero y'okusaba kwo, kozesa erinnya lya Yesu lyenyini.

Eky'okulabirako, singa osaba okubeera n'emirembe gya Katonda mu bulamu bwo, komekereza okusaba kwo **mu linya lya Mukama ow'Emirembe**. Okusaba kwo bwe kuddibwamu ojja kutandika okumanya (n'olwekyo manya) Katonda okusingira ddala mu kitundu ekyo.

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

Sa muno Ebyokulabirako Byo:

Eky'okubaganyako ebirowoozo

Kozesa akifananyi ekiddako okuyiga "Yakuwa amanya ga Katonda. Teeka mu nkola ebyo byoyize mu bulamu bwo. Eky'okulabirako, kiriza Katonda okuba "Yakuwa Yaire" omugabirizi wo. Gyokoma okuba n'obumanyirivu mu kumanya amanya ga Katonda enkolagana yo ejja kukula.

ELINYA LYA K A T O N D A	LITEGEEZA	EBYAWANDIKIBWA	OKUNYONYOLA
Yakuwa-Yaire	Yakuwa alaba; agabirira	Lub22:14	Kitaffe
Yakuwa-Rophe	Yakuwa awonya	Kuv 15:26; Is 61:1	Dokita
Yakuwa-Nissi	Yakuwa bendera yange	Kuv 17:15; Zab 20:5	Mulwany
Yakuwa-M'Kaddesh	Yakuwa atukuza	Leev 20:7,8	Alongoosa
Yakuwa-Shalom	Yakuwa gye mirembe	Balam 6:24; Is 9:6	Mubeezi
Yakuwa-Tsidkenu	Yakuwa obutukirivubwaff	Yer 23:5,6	Muwolereza
Yakuwa-Rohi	Yakuwa omusumba wange	Zab 23; 1 Pt 2:25	Musumba
Yakuwa-Shammah	Yakuwa waali	Ezek 48:35	Asiikiiriza

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Oyinja okugamba nti omanyi Katonda nga bwomanyi kitaawo? Dokita wo? Omulwany wo? Akulongoosa? Omubeezi wo? Omusumba wo? Akusiikiiriza?

OKUMANYA KATONDA I

2. Amakubo ga Katonda.

- a. Okumanya Katonda tuteekwa okumanya amakubo ge.

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Kozesa Kuv 33:13, Zab 25:4, na Is 58:2 okuleeta enjogera eyanjula amakubo ga Katonda.

- b. Tumanya omuntu byonna ebimukwatako nga tumaze kumanya makubo ge era bwekityo ne Katonda tujja kumumanya bulungi nga tutegedde amakubo ge.
- 1) Katonda akola ebintu mu ngeri nyingi ez'enjawulo. Tuyinza okugamba nti, "oyo alabika si Katonda" Enjogera eno eba kugerageranya makubo ga Katonda.
  - 2) Tumanya tutya amakubo g'omuntu? Tumanya amakubo ago okuva eri abantu betumala nabo ebiseera byaffe ebisinga obungi.

Eky'okulabirako Ky'omuwandiisi:

Eky'okulabirako, manyi bulungi amakubo ga mukyala wange. Manyi emize gye, obuwangwa ne nkola gyakolamu ebintu. Muwombefu era tasunguwala. Omuntu singa angamba nti bamulabye ku luguudo ng'alina gwayomba naye n'obusungu obungi, nze sijja kukikiriza. Lwaki? Kubanga ye si bwali. Eyo si ngeri ye.

Kyekimu n'eri Katonda. Gyetukoma okubeera naye, gyetukoma okumanya amakubo ge. Bwetutegeera amakubo ge tujja kukula mu nkolangana yaffe naye.

Eby'okuwandiika —

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

Sa Muno Eky'okulabirako Kyo:

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Kozesa Zab 95:10 okwogera ku mugaso gw'okuba ng'omanyi amakubo ga Katonda.

3. Okumanya Katonda nga ojjujuka era n'okwerabira.
  - a. Okujjukira n'okwerabira by'olekanye.
  - b. Byombi byetaagisa olw'okumanya Katonda.
    - 1) Okumanya Katonda kikwetaagisa okujjukira Katonda n'ebikolwa bye ebyayita. Okumanya kwa byafaayo. Bwetutajukira Katonda n'ebikolwa bye tuba tujja kwonoona.
      - a) Kino kye kyabaawo ku ba Isiraili. Tebajjukira ngeri Katonda gyeyabanunulamu mu byamagero ebyamaanyi okuva mu mu misiri. Batandika okwemulugunyiza Katonda kubanga tebajjukira ngeri yabugabirizi bwe kale, emyezi ena gyokka nga bamaze okusomoka enyanja emyufu ne bakola ekibi ky'okusinza ekifananyi kye nyana eya zaabu.

OKUMANYA KATONDA I

- b) Naffe tufanana abaisiraili. Kyetulina okukola kwe kwejukanyanga buli kiseera Katonda n'ebikolwa bye **Eby'okuwandiika** ebyaggwa. Tulina okwerabira ebyo "byetwafiirwa" nga tuwaayo obulamu bwaffe eri Katonda. Tulina okumanya nga Paulo, bweyasalawo okwerabira obulamu bwe n'ebyemabega okusobola okufuna Kristo.
- 2) Okumanya Katonda kyetaagisa kubaako bintu bimu byewerabira. Okumanya Katonda okusingawo tuteekwa okwerabira obulamu bwaffe. Tuteekwa okwerabira bye "twafiirwa" mu kuwaayo obulamu bwaffe eri Katonda. Tulina okubeera nga Paulo mu kikwaata ku kino, eyewaayo okwerabira ebyayita asobole okuwangula Kristo.

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Yiga Baf 3:8-10 n'ebirimu. Yogera ku kirowoozo ky'okwerabira obulamu bwo neby'emabega okusobola okumanya Katonda.

Sa Muno Eky'okulabirako Kyo:

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

4. Okumanya Okuzuukira.

- a. Mu Baf 3:10 tulaba nga Paulo ayaayaana nyo okuba n'okumanya okw'enjawulo. Kwekumanya amaanyi g'okuzuukira kwe.
- b. Ensonga lwaki Obukristaayo buli nga bwebuli namadiini amalala gali ekyo kye gali kubanga Obukristaayo bulina Katonda omulamu (Eyazuukira) n'amadiini amalala galina bakatonda abafu.
  - 1) Okuba nga omanyi okuzukira kwe kwekubanga **Omanyi nti mulamu**. Okumanya Katonda oteekwa okuba nga osobola okumwatula nga mulamu mu bulamu bwo. Toyinza kuba na nkolagana nga tolina Katonda mu bulamu. Toyinza kumanya kintu nga sikilamu.
  - 2) Abayigirizwa abasooka bafuna okukyuusibwa okw'amaanyi bwebamanya okuzuukira. Baava mu kubeera abawanguddwa, abanyigirizibwa, ne kibiina ekitabuddwa abayigirizwa ababuusabuusa ne bafuuka abawanguzi, abasanyufu, nebatuumibwa ekibiina kyabayigirizwa abakkiriza. Batya? olw'okubanga baamanya okuzuukira.
  - 3) Kino naffe kitubaako bwetweyongera okutegeera okuzuukira. Tukula mu nkolagana yaffe ne Katonda.

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Mu kumanya Katonda twetaaga okumanya amannya ga Katonda, amakubo ga Katonda, okujukira/okwerabira, n'okuzukira. Yogera ku bibuuzibwa byonna ebikolagana n'ebitundu bino.

C. Enono.

1. Endabika y'obwa Katonda enyonyola kyaali, tugiyite enono ze mu Baibuli mwonna, tulaba nti enono zino zesigamye ku kumanya Katonda.
  - a. Tusobola okumanya Katonda nga tumanya enono ze (laba Kos 2:20 ne Yer 9:24).
  - b. Bwetumanya Katonda nga tumanya enono ze, olwo tutandika okubeera mu zzo. Kino kivaamu okweyongera ennyo okumanya Katonda (laba Yer 22:16 ne 1 Yok 4:7).

OKUMANYA KATONDA I

2. Enkola y'okumanya Katonda okuyita mu nono ze.

Eby'okuwandiika —

a. Enkola etandikira wa? Omuntu ayinza okumanya Katonda nga agezaako okuleka enono ze?

1) Eky'okuddamu kiri nti **Nedda!** (Lowooza Is 19:21).

2) Katonda alina okukola ffe okusobola okumumanya. Enkola etandika ne Katonda. Kubanga yasooka okutwakiza enono ze ne tusobola okumanya enono ze okuyitira ddala mu bulamu bwaffe.

3) Mu 1 Yok 4:19, Tulaba nti naffe tusobola okwagala kubanga yasooka kutwagala ffe. Ngeri ki, ddi, okwagala kwaffe lwe kweyongera?

a) Okusinzira ku nono ya 1 Yok 4:19, okwagala kwaffe kuyinza okweyongera okwa Katonda bwekweyongera gyetuli.

b) Okwagala kwa Katonda kuyinza okweyongera? **Nedda!** Kale kiki ekirina okweyongera?

c) Wano tulaba amakulu g'okubikulirwa mu kumanya Katonda. Okwagala kwa Katonda gyetuli tekuyinza kweyongera, Naye (oba okubikulirwa) kw'okwagala okwo kweyongera, olwo n'okwagala kwaffe eri Katonda n'abalala kweyongera.

Okutegeera kwa Paulo Omutume :

Paulo yategeera enono nti okwagala kwaffe kweyongera bwetubikulirwa okwagala kwa Katonda gyetuli kweyongera. N'olwekyo yasaba nti Abaefeso basobole okutegeera n'okumanya okwagala kwa Kristo (Bef 3:18, 19).

Tulina okwesabira okusaba kuno mu bulamu bwaffe nga tuli mu kkubo (oba akakubo) k'okumanya Katonda.

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

b. Eby'okulabirako by'enkola.

- 1) Tukoze 1 Yok 4 n'e nono **y'okwagala** okulaga eby'okulabirako ku nkola y'okumanya Katonda mu nono y'emirimu gye.
  - a) Enkola etandikira mu kubeerawo kw'enono za Katonda. **"Katonda kwagala"** (1Yok 4:8).
  - b) Tusobola okumanya Katonda okuyita mu nono ze. Era tutegedde okwagala Katonda kwalina gyetuli (1 Yok 4:16; ne Bef 3:19).
  - c) Bwetumanya enono za Katonda, olwo enono ze zikolera mufte. **Twagala** (1 Yok 4:19).
  - d) Bwetumanyiza enono za Katonda mufte, olwo tweyongera okumanya Katonda mu bujjuvu. Buli **ayagala** amanyi Katonda (1 Yok 4:7).
- 2) Kati tukoze olunyiriri lumu olw'enjawulo okuva mu 1 Yok 4 (oluny.16) okulaga bwekikola.
  - a) Enono: **"Katonda kwagala."**
  - b) Tumanyi Katonda lwakumanya nono: **"Tutegedde okwagala."**
  - c) Tumanya enono ezikolera mufte: **"abeera mu kwagala."**
  - d) Tweyongede okumanya Katonda: **"Katonda abeera mu ye."** Ekiva mu nkola kiri nti Katonda atusemberedde nyo.

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Yogera ku makubo mwoyinda okuteeka enkola ey'okwongera enkola eyo mu bulamu bwo. Yogera ku makubo emitendendera gy'okumanya Katonda gye gikulembera eri emitendera gy'enono z'okumanya Katonda.

3. Katonda bwabera ku lwaffe, ayolesa enono ze. Okwolesa kuno kukwataganira ddala n'okumanya Katonda.

OKUMANYA KATONDA I

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Eby'okuwandiika —

Lowooza era yogera ku by'okulabirako ebiddako ku ngeri Katonda gyeyeragamu bw'ekwatagana n'omuntu okumumanya.

Okumumanya nga azza obujja: Kos 6:1-3.

Okumumanya nga omugabirizi: Kuv 16:12 (era laba Ma 29:5).

Okumumanya nga omununuzi: 1 Basek 20:13 (laba Ezek 13:21).

D. Ebikolwa.

1. Enyanjula y'okumanya Katonda okuyita mu bikolwa byaffe.
  - a. Mazima kya Baibuli okugamba nti tusobola okumanya Katonda mu bikolwa byaffe. Tumaze okwanjula enjogera eno mu kuyiga kwaffe okw'okumanya Katonda okuyita mu nono ze.
  - b. Kaakati tutunulire okumanya Katonda okuyita mu bikolwa byaffe.
2. Okunonya Katonda.
  - a. Engeri za Baibuli nyingi zitukubiriza okunoonya Katonda okusobola okumumanya.
  - b. Ebyawandikibwa bino tebikomya kye twayogedde mu kumaliriza nti Katonda yeyatandika enkola y'okumanya Katonda (laba Yer 24:7).
  - c. Okuyaayaana n'obusobozi bw'okunoonya Katonda buva eri Katonda, **Tugambe, tunoonya Katonda kubanga ye yasooka okutunoonya** (y'atuwa okuyaayaana okw'okumunoonya).

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Gamba abayizi ab'enjawulo okusoma enyiriri eziddako. Yimirira mu oluvanyuma lwa buli lunyiriri era oyogere omukisa gwe tulina okumanya Katonda okuyita mu bikolwa bwaffe:

Nge 2:4, 5; Luk 11:10; Beb 11:6; Isa 58:2; Bik 17:26, 27;
Amos 5:4; Nge 8:17; 1 Byom 28:9; Mat 7:7; ne Yak 4:8.

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

3. Ebikolwa ebikyaamu.

- a. Ebimu ku bikolwa bwaffe biziya enkolagana yaffe ne Katonda.
- b. Kikulu nyo obutakola bikolwa ebyo nga bwekiri ekikulu okukola ebikolwa ebitukulemba okudda eri Katonda.

1) Ekibi.

- a) Amazima gali nti ekibi kitwawula ne Katonda (Bar 6:23).
- b) Kikola kino nga kiddugaza oba okukanyaza emitima gyaffe eri Katonda (Bar 1:21; Bef 4:17, 18; Beb 3:13).

2) Okusinza ebifananyi.

- a) Okusinza ebifananyi kutujja mu maso ga Katonda. Bitukyuusa okukola obubi ne bitusuula wala ne Katonda.
- b) Katonda ye Katonda ow'obugya. Wa buggya eri ki? Akwatirwa obugya abantu be okumumanya era ye yekka (laba Ezek 39:25).

Bya Muwandiisi:

Jukira, ebifananyi ebyole biba mu biti bya njawulo. Mu batamanyi Katonda biyinza okubeera mu kiti ky'emiti n'amayinja. Mu by'ediini biyinza okubeera mu kiti ky'ebikomo, ebifananyi, oba ebibumbe. Mu banyumirwa ebinyumu biyinza okubeera mu kiti ky'enjaga, omwenge, obuseegu, oba sente. Mu bulamu bw'Abakirstaayo bayinza okukitwaala mu kiti ky'omuze oba okwolesebwa okuva eri Katonda, oba obuweereza bwenyini. Buli kintu ekigulumizibwa ku Katonda oba ekyetwala okuba Katonda, kibeera kifananyi era kitwawukanya ku Katonda.

OKUMANYA KATONDA I

Sa Muno Eky'okulabirako Kyo:

Eby'okuwandiika —

3) Okunyooma.

- a) Obutaba na kikulwa kitegeereza ddala bikolwa bibi. Aba sayikologye bangi bagamba nti ekyolekanye n'okwagala bwe butafaayo(mu kifo ky'obukyaayi).
- b) Okunyooma Katonda lye limu ku kkubo erisingira ddala obwangu okuzikiriza enkolagana naye.
- c) Bwekityo, tulina okwejukiza okubeera mu maaso ga Katonda. Ow'oluganda Lawrence omuze guno ogw'okulakulana yaguyita "Okubera mu maaso ga Katonda" Tulina okukitegeera nti si kirungi era kya bunyomi okuyisaamu amaaso omuntu abeera "naawe bulijjo (Mat 28:20)."

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

Eky'okulabirako Ky'omuwandisi:

Abakyala bakinyooma nyo nga babba baabwe bafuddeyo nyo okulaba omupiira ku telefayina(T.V) ne baba nga tebasobola na kutegeera kubeerawo kwabwe mu kisenge ekyo oba okumanya nti bogera nabo. Obunyoomi buzikiririza ddala enkolagana y'obufumbo.

Ebiseera ebimu, Abaami balina okukwatibwa ensonyi.

Katonda akinyooma kwenkana wa bwetugenderera obutamufaako. Ebiseera ebisinga tulinga Maliza (Luk 10:38-42). Tukola nyo mu ekyo kyetukolera Katonda ate netwelabira nti atuli kumpi nyo nga agezaako okutuyita. Obutafaayo bunakuwaza Omwoyo wa Katonda.

Tuyinza kukwatibwa nsonyi kwenkana wa?

Sa Muno Eby'okulabirako byo:

OKUMANYA KATONDA I

4. Obuwulize.

Eby'okuwandiika —

- a. Awamu, tuyinza okujuliza ebikolwa ebyo ebikulembera okumanya Katonda nga ebikolwa eby'obuwulize.
  - 1) Mu kumanya kuno, obuwulize gwemusingi ogw'okumanya Katonda. Lowooza kino engeri gyekyatuukirira mu bayigirizwa abasooka (Luk 5:11).
  - 2) Obuwulize bukwataganira ddala n'okumanya Katonda (lowooza ku ngeri y'okukolagana mu 1 Yok 2:3, Mak 3:35, ne Lak 10:27, 28).
    - a) Akakwakulizo k'okumanya Katonda mu Nge 2:1, 5 bwe buwulize.
    - b) Ne Falaawo yategeera nti waliwo enkolagana butereevu wakati w'obuwulize n'okumanya Katonda (laba Kuv 5:2).
- b. Omukwano n'okwagala byombi binyonyolera ddala bulungi okuba n'enkolagana. Weetegereze engeri enyinyonyola zino zombi gyezikolagana n'obuwulize mu Yok 15:14 ne 14:15.

5. Emirimu.

- a. Obuwulize bulijjo bubaamu emirimu emirungi.
  - 1) Kubanga Katonda yasalawo okukolera mu bibya bye (enjigiriza y'ebibya) emirimu emirungi gikwatagana n'okumanya Katonda.
  - 2) Mazima, enkolagana ne Katonda etevaamu mirimu mirungi eyo teba nkolagana n'akatono.

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Kozesa ebyawandikibwa ebidako oyogere ku ndowooza eyeyongerayo:
Yak 2:20, Yer 22:16, Tit 1:16, ne Yok 5:36.

- b. Omulimu ogusinga obukulu gwetuyinza okukola, kwe kumala ekiseera ne Katonda.
  - 1) Yiga Yok 6:28, 29. Jukira nti "okukkiriza" kikwataganira ddala butereevu n'enkolagana ne Katonda (Beb 11:6).

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

- 2) Ekiseera ky'omala ne Katonda kirina okuba nga kya mukwano wakati wo Naye. Tekirina kuba kya kwerimba oba kya buwaze.
- 3) Ebiseera byaffe tubimala ne Katonda mu bintu bisatu: Mu kyaama, Mu lwaatu, Mu kussukkawo.
  - a) Ekiseera kyetumala ne Katonda kirina okuba **kya kyaama**.
    - (1) Yesu yalina enkolagana ey'ekyama ne kitawe (laba Luk 5:16; 4:42; Mak 1:35; ne Mat 14:23).
    - (2) Okuyaayaana kwa Katonda ffe okubeera ko naye fekka kitegeerekeka ne mu ngeri z'ekyaama (laba Mat 6:1-6).
    - (3) Emikwano egisinga obulungi beebo abatono abalondemu booyinza okubuulira ku byaama byo.
    - (4) Kitowaaza okulowooza nti ekyo Katonda kyatwagaza. Kitowaaza okulowooza nti Katonda ayagala okubeera mukwano gwaffe asinga obulungi.
  - b) Ekiseera kyaffe kyetumala ne Katonda kirina okuba mu **Lwatu**.
    - (1) Twewale okukola ensobi Peetero gyeyakola. Enkolagana y'ekyaama ne Katonda erina okulabika mu lwaatu.
    - (2) Lowooza kukukwatagana okuliwo wakati w'okumanya Katonda n'okubeera n'enkolagana ey'olwatu naye (Luk 22:34). (Era laba Mat 10:32, 33.)
    - (3) Nga tumwogerako mu lwaatu, twongera okwewaayo gyali, era netweyongera okumumanya mu bujjuvu.
    - (4) Gyokoma okumumanya gyokoma okumumanyisa. Gyokoma obaokumumanyisa, gyokoma okumumanya.
  - c) Ebiseera byaffe byetumala ne Katonda birina **Okussukkawokko**.

OKUMANYA KATONDA I

(1) Okussukkawo mu bungi.

Eby'okuwandiika —

- (a) Twagambibwa okusaba **buli** kiseera (1 Bas 5:17; Bef 6:18) era n'okwatulanga Katonda mu makubo gaffe **gonna** (Nge 3:6).
- (b) Okweyongeranga okutegeera Katonda kye kilina okusooka eri omuntu ali mu kkubo (oba akakubo) k'okumanya Katonda.

(2) Okussukkawo mu bungi.

- (a) Yiga Bik 2:42 era olowooze ebintu bina ebinyonyola(okusaba, okussa ekimu, okuyiga Baibuli, okumanya omugaati oba okwebaza n'okutendereza).
- (b) Essomo ly"okumanya Katonda II" liraga ebirimu nga libigaziyyizza. Katwogere ku bikolwa bino mu bufunze kaakati.
- (c) Okusaba kyekikozesebwa era gwemulimu ogusookera ddala mu kumanya Katonda. Okugenda okusaba si kintu kirala mabula kuba kugenda Yesu gyali (Beb 7:25).
- (d) Okutendereza, okusinza n'okumanya Katonda tebyawukana. Okutendereza kugulumiza Katonda. Mu ngeri eyo kyongerayo endowooza zaffe okusemberera Katonda atagerageranyizika edaala limu.
- (e) Okusa ekimu n'abalala abalina Kristo mu bo kiberera ddala kussa kimu na Kristo yenyini.
- (f) Okuyiga Baibuli kisukkuluma ku kukozesa amagezi. Eby'omwoyo bitegerwa wa mwoyo yekka. Okuyiga Baibuli kwekuyiga ekigambo kya Katonda. Kwekuyiga Yesu yenyini.

OKUMANYA KATONDA I

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Kozesa ebirowoozo ebiyise okwogera ku kyaama, lwaatu, nebissukkawokko okumala ebiseera ne Katonda.

E. Endowooza.

1. Endowooza y'obwetowaze.

- a. Waliwo endowooza ezimu ezirina okuba mu bulamu bwaffe (**Emikisa**). (laba essomo eriyitibwa "okuyigiriza kulusozi Mat 5-7). Endowooza z'emikisa ezisooka zitukubiriza okuba n'endowooza y'obwetowaze
  - 1) Okutambula kwaffe ne Katonda kukwata ku ndowooza yaffe buli kubo mwetuyita. Eky'okulabirako, lowooza obwetowaze gye bukwata ku mutindo gw'okutegeera kwaffe okumanya Katonda (Zab 25:9).
  - 2) Awatali kwetowaza, omuntu tayinza kumanya Katonda Okumanya Katonda tulina okwetowaza ekimala okwefiiriza obulamu bwaffe era tubeera balamu eri Katonda. Tulina okwambala Kristo. Abaavu bokka mu mwoyo be bayinza okukola kino kubanga abaavu bokka (tebalina) mu mwoyo be baliwo olwa kino.
  - 3) Ekibya kirina okusooka okutunulwa nga tekinatekebamu birala kujjula (2 Tim 2:20, 21). Engeri y'okumanya Katonda kwe kujjula Yesu. Katonda anoonya ebibya ebikalu (ebyetowaze) okujjuzaamu Yesu.
- b. Jukira ebyasoose okwogerwa, "gyenkoma okuyiga ebingi gyenkoma okuzuula bye simanyi" mu byetufuna wano y'endowooza y'obwetowaze.
  - 1) Waliwo enkola efanana mu kkubo (akakubo) ly'okumanya Katonda (lowooza Yok 9:39-41 nga kikulagana ne ndowooza y'obwetowaze).

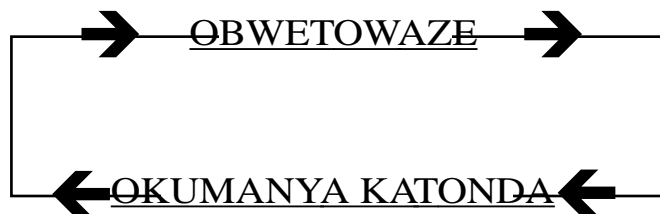
OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

- 2) Mu ngeri emu, enkola y'okumanya Katonda efuuka enkola ey'okumanya Katonda atagerekeka. Mazima ekitundu ekisinga obunene mu kumanya Katonda kwe kumanya ekyo kyetuli n'enkolagana yaffe Naye.
- a) Tulina okutegeerera ddala obutono bwaffe, obutasobola bwaffe, obutategeera bwaffe, obutatuukiridde bwaffe, obutaba na mugaso, obutaba na suubi (okwawulibwa gyali); tusobole okutandika okulaba: obukulu bwe, obutagerekeka bwe, okutuukirira kwe, okukola kwe ne suubi lye.
- b) Okulaba okutukirira kwamanyi ge, tulina okulaba obunafu bwaffe (2Kol 12:9).

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Kozesa ekifananyi ekiddako okwogera ku nsonga ez'enjawulo eziwandiikiddwa waggulu.

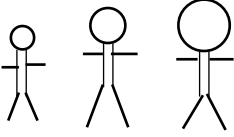
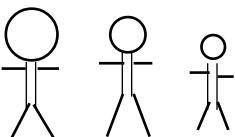
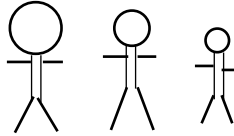
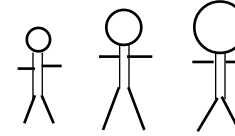
Wetegereze: Endowooza y'obwetowaaze etuleeta eri Katonda. Olwo tujja kumanya Katonda. Gyetukoma okumanya Katonda, Katonda gy'akoma okweyongera obunene. Katonda gyakoma okweyongera obunene, gyetukoma okutoowala. Gyetukoma okuba n'obwetowaze, gyetukoma okusemberera Katonda. Gyetukoma okusemberera Katonda, gyetunakoma okumumanya, n,ebirala.

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Kozesa ekifananyi ekiddako okwongera okwogera. Sooka, oyige enono esangibwa mu Yok 3:30 (omu kuffe y'alina okweyongera, abalala balina okutoowala).

Nzikiririza mu nze	Nzikiririza mu Katonda	Engeri Y'okumanya
		Okendera mu kumanya nga Katonda bwakendera kubanga ofuuse munene — AMALALA
		Weyongera okumanya nga Katonda bw'afuuse omunene kubanga ofuuse mutono — OBWETOWAZE

c. Obwetowaze bwaffe bweyongera bweyongezi mu nkola ya Baibuli ey'enkolagana wakati wa Katonda n'omuntu.

- 1) Baibuli etuwa ebigendera awamu bina okunyonyola engeri gyetuyinza okumanya Katonda:
  - a) Omwana okumanya kitaawe.
  - b) Omukyala okumanya omwana we.
  - c) Omuddu okumanya mukama we.
  - d) Endiga okumanya omusumba waayo.
- 2) Eky'okulabirako, lowooza Zab 100:3.
- 3) Ebigendera awamu bya Baibuli amanyi bimutunuliza oyo amanyibwa. Byonna bitunulira bwetowaaze na kugonda kw'oyo amanyi.

OKUMANYA KATONDA I

2. Okutya Katonda.

Eby'okuwandiika —

- a. Endowooza y'obwetowaze ereeta ebituufu okuva eri Katonda. Ye Katonda omunene era ow'ekitalo. N'olwekyo, ekivaamu y'endowooza y'okutya (okussaamu ekitiibwa).
  - 1) Waggulu, twalabye ebya Baibuli ebigendera awamu ku ngeri gyetumanya Katonda nga omukyala bwamanyi omwami we. Ng'olina kino mundowooza, lowooza Bef 5:33.
  - 2) Okweyongerayo, wetegereze okukwatagana okw'amaanyi wakati w'okumanya Katonda n'okutya Katonda mu Is 11:2, Nge 1:7, ne Zab 25:12, 14.
- b. Endowooza y'okutya okussaamu ekitiibwa yetaagibwa nyo okuba nayo ku luguudo (oba akakubo) ery'okumanya Katonda.

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Kozesa ebirowoozo ebiyise okwogera ku kumanya Katonda nga kikolagana n'okuba n'okutya okussaamu Katonda ekitiibwa.

3. Okubonabona.

- a. Nga bwekiri nti "okutya Mukama kwe kukyaawa ekibi" (Nge 8:13), omuntu ayaayaana okumanya Katonda alina okwewala ekibi. Ekibi tukyewala tutya? Engeri emu ey'okukikola kwe kuba n'endowooza ey'okubobabona.
- b. Jukira Beb 5:7, 8 era wejukanye eky'okuyiga kyaffe ekyayise eky'olugero olw'engeri Yesu gyeyabonabona okusobola okwewala ekibi. Yesu yalina endowooza y'okubonabona.
- c. Pawulo yategeera enkola eno era nayaayaana okubeera n'edowooza eyo yenyini (Baf 3:10). Yayagala okuba n'omusana (okumanya) oguva mu kubonabona (laba Yob 3:20).

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

d. Peetero yagamba nti "tulina okugabanira awamu ebibonobono bya Kristo" (1 Peet 4:12, 13).

1) Wetegereze engeri okwatula kuno gye kukoledwa mu byawandikibwa 1 Peet 4:1. Endowooza y'oyo abonabona ekozesebwa okwewala ekibi. Okwewala ekibi kikwatagana n'okutya Katonda. Okutya Katonda kiva mu bwetowaze.

2) Nolwekyo, tulaba okukwatagana kwendowooza esatu ezisooka ku luguudo (oba ekkubo) ly'okumanya Katonda.

4. Okwenenya.

a. Yesu teyetaaga kussaamu ndowooza eno esembayo (ku lulwe) mu lukalala lw'endowooza zetositula.

b. Yakemebwa mu byonna. N'olwekyo, yayagala ndowooza ya bwetowaze, okutya, n'okubonabona. Song'ate teyalina kibi (Beb , 4:15). Teyetaaga kubeera na ndowooza ya kwenenya.

c. Naffe tukemeddwa mu bintu bingi. Naye era, tulina ekibi.

d. N'olwekyo, tulina okuba n'endowooza ey'okwenenya. Awatali ndowooza yakwenenya, enkolagana yaffe ejja kuziyizibwa olwa buli kibi. Tetujja kugenda mumaaso ku luguudo lw'okumanya Katonda.

1) Okumanya kwe kukyuuka okuviira ddala ku kisenge ekibaawo wakati waffe ne Katonda.

2) Okumanya Katonda kwe kumukyuukira (Kos 6:1, 3).

5. Endowooza etagwaawo.

a. Ekisembayo katulowooza ku ndowooza esinga obukulu gye tuyinza okuba nayo bwetuba twagala okumanya Katonda. Tujja kugiyita **endowooza etagwaawo**.

b. Bwetuteeka ebirowoozo byaffe ku bintu bye mirembe ne mirembe bitusembeza eri oyo atagwaawo. N'olwekyo, Pawulo atubuulirira okussa ebirowoozo byaffe ku bintu eby'emirembe n'emirembe (Bak 3:1, 2; ne 2 Kol 4:18).

OKUMANYA KATONDA I

c. Kyewuunyisa nyo okutegeera engeri gyetusemberedde enyo Katonda nga tulina endowooza etegwaawo. Kati tusobola bulungi okubeera ne Kristo mu ggulu (laba Bak 3:1; 1 Kol 15:48; Bef 1:3; Bef 2:6; ne Yok 14:3).

Eby'okuwandiika —

1) Okusinziira mu byawandiikibwa twazuukizibwa wamu ne Kristo era tutudde wamu naye mu bifo eby'omu ggulu. Kino tekirina kukwewuunyisa, nga bwetumanyi obulamu obutagwawo (eggulu) kumanya (kutuula na) Katonda (laba Yok 17:3).

2) Tetuyinza kusemberera Katonda okusinga bwetumusemberera okutuula naye. Kino kumusemberera ddala nga bwetuyinza.

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

Mu 1 Kol 13 endowooza etagwaawo, y'endowooza y'okukkiriza (olw'okukkiriza tumanyi Katonda: Beb 11:6; Baf 3:9, 10), esuubi, n'okusingira ddala okwagala.

Endowooza yo yangeri ki? Ndowooza y'ensi etunulira empeera y'ensi? Oba ndowooza etagwaawo etunulira empeera etagwaawo n'ebintu eby'oluberera?

G. Okumaliriza.

1. Nga tutambulira mu kkubo (oba akakubo) k'okumanya Katonda, enkolagana yaffe yeyongera okukula era n'ekula.
  - a. Ku mutindo gw'okumanya, tumanyi nti **Kristo mulamu**. Kristo ali mu ggulu naffe wano kungsi, naye tusobola okubeera n'enkolagana naye.
  - b. Ku mutindo gw'**Enono**, tumanyi nti **Kristo abeera mufte**. Ali mu ggulu naye olw'Omwoyo we, abeera mufte naffe mu Ye.
  - c. Ku mutindo ogw'ebikolwa, tumanyi nti Kristo akolera mufte. Akyatambula mu nsi okuyita mu nkolagana ye ey'obumu n'abantu be.
  - d. Ku mutindo gw'endowooza, tumanyi nti tubeera wamu ne Kristo. Tutuuse ku ntikko y'okumanya Katonda. Ekyewuunyisa enyo, tuleka ensi ne tubeera ne Kristo mu bifo eby'omuggulu. Tubeera mu bulamu obutagwaawo nga bwetumanyi Katonda.

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —

2. Okukula mu nkolagana ne Katonda, ssanyu eritagerageraganyizika. Ate nga era kusaba kw'emitima gy'Abakristaayo bonna.

Eky'okubaganyako Ebirowoozo

N'esuubi eringi, nga essomo lino likomekerezzebwa, Ffena tuyinza
okwewaayo eri okusaba kuno okuddako:
**Katonda wange, Njagala nyongere okukumanya. Netaaga nkumanye
okusingawo. Nina okweyongera okukumanya**

OKUMANYA KATONDA I

Okumanya Katonda I: Awokujuliza

Eby'okuwandiika —

¹J. Rodman Williams, Basic Christian Theology(Enjigiriza Enkulu Ey'Obukristaayo: Part One(Ekitundu Ekisooka) - class notes from Regent University course (Virginia Beach, VA: CBN University Media Center, 1986). Ensonga enkulu eziragidwa waggulu mu kitundu ky'essomo lino gyagibwa buterevu mu kuyigiriza kwa Dr. Williams. Byakirizibwa okukozesebwa.

OKUMANYA KATONDA I

Eby'okuwandiika —